

BITKE MED RUSI IN FINCI SE NADALJUJEJO

Polom mirovnih pogajanj napovedan

RUSI ZASEDLI FINSKI OTOK

Helsinki, Finska, 11. marca.—Finsko poveljstvo poroča, da se jutro bitke nadaljujejo na zarmanjenem Viipurskem zalivu, v več krajih karelijske zemlje ožine in na fronti severno od Ladokskega jezera. Sovjetski letalci so včeraj obnovili napade na finska mesta. Tarca ruskih bomb so bila Villahanta, Vondola in druga mesta v južnem delu Finske. Letalci so napadli tudi železniški vlak na progi med Helsinkom in Borgo. Finci drže svoje pozicije na vseh frontah kljub silovitim sovjetskim napadom. Na severni strani Ladokskega jezera so Finci spravili v past nadaljnjo rusko divizijo. Zdobili so več sovjetskih vojaških enot in zasegli veliko količino orožja, streliva in drugega bojnega materiala. Na fronti pri Kollaanjoku in Uomusu, kjer Rusi že več dni naskakujejo finske pozicije, so bili sovjetski napadi včeraj odbiti in Rusi vrženi nazaj z velikimi izgubami.

Čprav so nove sovjetske čete dosele na ozemlje na zapadni strani obrežja Viipurskega zaliva se jim okolišev Viipurja z vseh strani še ni posrečila. Na karelijski ožini v središču Mankheimove linije in pri reki Vuoksi so bili sovjetski naskoki odbiti. Več sto ruskih vojakov je bilo ubitih in ranjenih.

Govornik na moskovski radiopostaji je danes pozval finske vojske, naj revoltirajo proti svojim poveljnikom, ki jih potiskajo v bitke, kakor tudi proti kapitalistični finski vladi. "Sodrug, odložite orožje in pridružite se Kuusinenovi ljudski armadi," je dejal govornik. Otto Kuusinen je finski komunist in predsednik vlade v Terijoku, katero je Stalinov režim postavil ob izbruhu sovražnosti in naznanil, da je ta vlada edina, ki je Moskva priznava.

Šele včeraj je bilo finsko ljudstvo informirano, da je vlada poslala posebno delegacijo v Moskvo, da se pogaja s sovjetskimi voditelji glede sklenitve miru. Pogajanja, katerih polom je bil že napovedan, je omogočilo, posredovanje švedske vlade med Rusijo in Finsko. Načelnik finske delegacije je premier Risto Ryti, člani pa general Karl Rudolf Walden, ki je znan vsled tega, ker ni hotel služiti v carski armadi, ko je bila Finska še del Rusije; Vajno Voionmaa, profesor zgodovine na finski državni univerzi in član parlamenta, ter Juho Paasikivi, izkušen diplomat in minister brez portfelja v finskem kabinetu. General Walden je član finskega obrambnega sveta. On je bil eden med delegati, ki so sklenili mir s sovjetsko Rusijo 1. 1920, ko je slednja priznala neodvisnost finske republike.

Moskva, 11. marca.—Sovjetske čete so včeraj okupirale nadaljnji otok v Viipurskem zalivu in mesto Nisahalta na zapadni strani tega zaliva, se glasi uradno poročilo. Otok Vupratsu v Ladokskem jezeru so sovjetske čete tudi zasedle.

Aktivnosti na zapadni fronti obnovljene

Berlin, 11. marca.—Nemško poveljstvo poroča o obnovi aktivnosti na zapadni fronti med reko Mezel in palatinatskimi gozdovi. Grmeči so topovi na obeh straneh fronte, dočim so nemški letala uprizorila ogledniške polet nad vzhodnim francoskim ozemljem. V spopadu med nemškimi in francoskimi letalci so nedaj izgubili dve letali.

Domače vesti

Prizadeti rojak popravlja vest Chicago. — Frank Zupančič, 2136 So. Drake Ave., piše Prosveti, da je bila vest o njegovi ženi napačna. Žena ni bila onesveščena vsled plina, ko je on našel na tleh v kuhinji, kajti gorilniki plinove peči so bili zaprti. Bila je torej nesreča vsled ženinne bolezni, ki pa ni imela nobenih slabih posledic.

Novice iz Minnesote

Ely, Minn. — Dne 3. marca je naglo umrl 47-letni Frank Novosel, ki je bil 28 let uposlen pri rudniški družbi Oliver Mining Co. Bil je član JSKJ in zapuščina ženo in šest otrok. — Pred kratkim John Ščurk in Mary Tekavec ml. Operacija sta srečno prestala in oba sta že doma. Oba sta člana družbe 268 SNPJ. — V Boveju, Minn., je umrl 61-letni Teodor Travica, ki je bil v Ameriki 40 let in zapuščina ženo, štiri sinove in hčer. — V Elcorju, Minn., se je obesil 36-letni John A. Bambič mlajši, rojen v Ameriki, ki zapuščina starše, brata in tri sestre. — V Virginiji, Minn., je Anton Rukavina vložil tožbo v imenu svojega 18-letnega sina za \$3,000 odškodnine proti mestnemu sportnemu zavodu iz razloga, ker je bil njegov sin v tem zavodu po krivdi drugih poškodovan na roki. — V bolnišnici St. Mary's v Duluthu sta nadalje prišla Angela Skuk in Mike Rozman iz Virginije; oba sta dobro prestala operacijo.

Nov grob v So. Chicagu

South Chicago. — Dne 8. marca je tu umrla Frances Brence, stara 61 let. Bila je več let članica društva 610 SNPJ.

Pueblske vesti

Pueblo, Colo. — Tu je umrla Karolina Merhar, roj. Vidmar, doma iz Prilence vasi pri Ambrusu na Dolnemjskem.

Druga vest iz Colorada

Aguilar, Colo.—Dne 9. marca je podlegla operaciji Ana Bujarič, roj. Sinković, stara 35 let in rojena v Sopriču, Colo. Zapuščina moža, pet hčera, starše, tri brate in tri sestre. Bila je članica SSPZ.

Procesa proti Pustavru ne bo

Waukegan, Ill. — John Pustavrh, 21-letni fant, ki je pred tedni priznal, da je zažgal več poslopij, med temi tudi neko protestantsko cerkev, se ne bo zagovarjal pred sodiščem. Zdravniki so dogladi, da je Pustavrh bolan na tuberkulozi in poslali ga bodo v zdravstveni zavod.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 8. t. m. je po kratki boleznii umrl pionir newburške naselbine Josip Sadar, star 76 let in rojen v Žužemberku. V Ameriki je bil 50 let in tu zapuščina štiri hčere.

Delavski odbor udaril dve družbi

Chicago, 11. marca. — Dve tukajšnji kompaniji sta dobili udarec od federalnega delavskega odbora, ko je odredil, da se morata pogajati z Unijo Casket Makers (ADF), druga pa z unijo Fur Workers (CIO). Krznarska družba mora po odloku delavskega odbora plačati mezdo trinajstim delavcem, katere je odslovila zaradi unijskih aktivnosti, za ves čas, ko so bili brez službe.

Angleška letala nad Dunajem in Prago

London, 11. marca. — Letalski minister je naznanil, da so angleški letalci invadirali ozračje nad Dunajem in Prago. Ogledniški poleti so bili uspešni in vsa letala so se srečno vrnila v svoja oporišča.

DISKUZIJA O RUSKO - FINSKI VOJNI V RIMU

Napetost med Italijo in Anglijo odnehala

NEMŠKI MINISTER PRI MUSSOLINIJU

Rim, 11. marca. — Diktator Mussolini in nemški zunanji minister Joachim von Ribbentrop sta konferirala nad eno uro. Iz zanesljivih virov je prišla vest, da sta razpravljala med drugim tudi o možnosti direktne vojaške pomoči s strani Velike Britanije in Francije finski republiki v njeni vojni s sovjetsko Rusijo. Konferenca se je vršila v Beneški palači.

Italijanski krogi, ki imajo tesne stike z Zunanjim uradom, pravijo, da je Ribbentrop informiral Mussolinija o stališču Nemčije po šestih mesecih vojne z Anglijo in Francijo. Giovanni Ansaldi piše v listu Il Telegrafo, glasilu zunanje ministrice Ciana, da Ribbentrop, ki je znan kot zvit diplomat, ni urgiral Mussolinija, naj Italija revidira svoje stališče kot nevtralna država, temveč ji je priznal pravico svobodne akcije in odločitve. Danes bosta Ribbentrop in Mussolini ponovila razgovore.

Uradni krogi so izjavili, da se je napetost med Italijo in Veliko Britanijo nekoliko polegla. Italija je naznanila, da njeni parniki ne bodo več odhajali v Rotterdam, holandsko luko, in tam nalagali tovore nemškega premoga. Britske bojne ladje so v zadnjih dneh zasegle več italijanskih parnikov, naloženih z nemškim premogom, in jih odvedle v kontrolne postaje. Chamberlinova vlada je, ko je razglasila poostreitev blokade, izjavila, da smatra nemški premog za kontribut.

Glavni predmet včerajšnjega razgovora med Mussolinijem in Hitlerjem ministrom je bilo stališče skandinavskih držav z ozirom na rusko-finsko vojno. Odgovorni italijanski krogi so izjavili, da se bo vojna fronta raztegnila na Švedsko in Norveško, če bosta ti državi dovolili prehod angleškim in francoskim četam preko svojega ozemlja. Obe, sovjetska Rusija in nacijska Nemčija, bi se morali boriti proti Veliki Britaniji in Franciji na novi fronti.

Anglija začela deliti meso v odmerkih

London, 11. marca. — Dekret glede delitve mesa v odmerkih je danes stopil v veljavo. Delitve špeha, masla in sladkorja v odmerkih se je pričela že v januarju.

Turčija bi rada ostala nevtralna

Ojačanje narodne obrambe odrejeno

Ankara, Turčija, 11. marca.—Turčija se sicer silno trudi, da se izogne vojni, toda istočasno se hoče pripraviti na vse, kar lahko pride. Parlament je zdaj dovolil nadaljnjo vsoto \$220,000,000 za ojačanje narodne obrambe, za vse druge svrhe pa samo \$141,000,000.

V Ankaro so dospeli načelniki angleške in francoske letalske sile in se sestali s člani turškega vrhovnega vojnega sveta. Turška vlada je nedavno izjavila, da ne bo šla v vojno, če ne bo napadena. Edini napad, ki lahko pride, je s strani sovjetske Rusije, čeprav je predsednik vlade zadnji teden izjavil, da so odnosi med Turčijo in Rusijo dobri in prijateljski.

Neki predstavnik vlade je dejal, da bo Turčija prišla za orožje le, če bo napadena. Agresija s strani tuje države na Balkanu, v Iranu, Afganistanu in Iraku bi ogrozila turške meje in to bi morda tudi poglajalo Turčijo v vojno proti agresorju.

Pred nekaj tedni je turška vlada uveljavila serijo dekretov z namenom, da ojači svojo narodno obrambo. Uradni krogi so včeraj zanimali poročila, da sta Velika Britanija in Francija zahtevali od Turčije dovoljenje vstopa bojnim ladjam v Črno morje. Izjavili so, da so poročila brez vsake podlage.

Nou angleško-francoski dogovor

Ustanovitev industrijskega sveta

London, 11. marca. — Angleški in francoski industrijski so naznanili sklenitev novega dogovora glede osvajanja tujih tržišč in odprave konkurence med državama. Dalje je namen dogovora pospešitev kooperacije ne samo v teku sedanje vojne, temveč tudi potem, ko bo vojna zaključena.

Vodilni angleški in francoski industrijski so istočasno naznanili ustanovitev permanentnega industrijskega sveta. Ta bo vodil pogajanja med privatnimi industrijami obeh držav. Novi dogovor je izpolnilev prejšnjega, ki je bil sklenjen in podpisan v Parizu v decembru preteklega leta.

Angleški parnik obtičal v pečinah

Manila, Filipini, 11. marca. — Angleški potniški parnik Ariadne Moller z dvesto potniki na svojem krovu je obtičal v pečinah v bližini kitajskega obrežja in poslal apel za pomoč.

DIPLOMATIČNE AKCIJE RAZBURJAJO ZAVEZNIKE

London in Pariz opazujeta razvoj situacije

BOG JE Z NAMI, PRAVI HITLER

London, 11. marca. — Britski uradni krogi skrbno zasledujejo potek diplomatskih aktivnosti v Rimu in Moskvi. Med njimi prevladuje bojazen, da skuša Hitler s svojimi diplomatskimi manevri, ki vključujejo tudi napore glede končanja vojne med sovjetsko Rusijo in Finsko, izolirati Veliko Britanijo in Francijo.

Zdaj še ni nobenega znamenja glede britskega popuščanja v vojni z Nemčijo, toda nekateri krogi opozarjajo na možnost, da zavezniki ne bodo pridobili Švedske in Norveške na svojo stran, da bi napovedali vojno Rusiji. Kakor ti—drži, tako je tudi Turčija dal razumeti Londonu in Parizu, da ne bo napovedala vojne Stalinu, čeprav je sklenila pogodbo vzajemne vojaške pomoči z Anglijo in Francijo.

Pariz, 11. marca. — Francoska diplomacija posveča veliko pozornost dogodkom, ki se razvijajo v Rimu in Moskvi. V prvem mestu se nahaja nemški zunanji minister Ribbentrop, v drugem pa finska delegacija. Ta je prišla v Moskvo, da se pogaja s Stalinovo vlado glede ustavitve sovražnosti. Iz Rima je prišla vest, da bo Hitlerjev minister danes obiskal papeža Pija v Vatikanu.

Berlin, 11. marca. — Diktator Hitler je včeraj v zvezi s ceremonijami v počast nemškimi vojakom, ki so padli v svetovni vojni, ponovno naglasil, da so to vojno vsilili Nemčiji angleški in francoski kapitalisti, zaeno pa je napovedal, da mora biti ta vojna končana z največjo nemško zmago v zgodovini. "Velika Britanija in Francija sta šli v vojno, da uničita Nemčijo," je rekel Hitler. "Naš odgovor na to je — naprej do zmage! V tej borbi je Bog na naši strani. Zapadni plutokraciji bi radi uničili nacijsko Nemčijo, kar pa se ne bo zgodilo. Kot narodni socialist in vojak bom skrbel, da bo nemško ljudstvo dobilo svoje pravice — na miren način, če je to mogoče, ali pa v bitkah, ako so potrebne za dosego tega cilja."

ja in poslal apel za pomoč. Nahaja se neke v sredini med Formozo in Kitajsko. Poveljnik japonskega parnika je sporočil, da je dobil klic za pomoč, a se ne more približati angleškemu parniku zaradi plitve vode.

Angleži prestregli nemški parnik

Clani posadke se izkrcali v dominikanski luki

London, 11. marca. — Uradni komunikacijski pravilnik, da je angleška križarka prestregla nemški parnik Hannover v bližini portorikanskega obrežja. Ko so Nemci uvideli, da preti parniku zaseda, so ga zažgali. To se je zgodilo v vodovju, ki so ga ameriške republike proglasile za nevtralnno cono.

Parnik Hannover, naložen s tovorom lesa in železne rude, je odplul iz Willemstada, pristanišča Zapadne Indije, in skušal prodrati skozi angleško blokado. Angleška admiraliteta je le na kratko omenila, da so Nemci sami uničili parnik. Ime križarke, ki ga je prestregla, ni omenjeno v uradnem poročilu.

Ciudad Trujillo, Dominikani, 11. marca.—Člani posadke nemškega parnika Hannoverja so se včeraj izkrcali v dominikanski luki. Sem je sinoči dospelo poročilo, da je britska bojna ladja zasledila neki drugi nemški parnik v bližini rta Engama. Ime tega parnika ni bilo objavljeno.

Lizbona, Portugalska, 11. marca. — Neki parnik, čigar identiteta še ni bila ugotovljena, je bil torpediran 17 milj od južnega portugalkega obrežja. Člani posadke so se rešili na krov ladje, ki se je nahajala v bližini, katere jih je pripeljala v Faro.

Švedska v strahu pred napadom

Bojazen pred polomom pogajanj v Moskvi

Stockholm, Švedska, 11. marca. — Švedski diplomatje, ki so uverjeni, da so storili vse, kar je bilo mogoče, da pospešijo ustavitve sovražnosti med sovjetsko Rusijo in Finsko, napeto pričakujejo izida mirovnih pogajanj, ki se vrše v Moskvi med člani finske delegacije in sovjetskimi voditelji. Oni se bojijo, da se bo vojna razširila na Švedsko, če se bodo pogajanja razbila.

Diplomatje so v strahu, da Švedska ne bo dosegla onega, kar je nameravala doseči, ko je prevzela vlogo posredovalke v rusko-finskem konfliktu, če bosta Velika Britanija in Francija poslali Finski pomoč v vojaštvu, orožju in drugem bojnem materialu. V interesu obeh je podaljšanje finsko-ruske vojne, kar pa lahko povzroči sovjetski napad na Švedsko in Norveško.

Švedska je včeraj ponovno naglasila, da so njene simpatije na strani Finske. To se je zgodilo, ko je bil polkovnik Maenius Dyrsen, ki je resigniral iz švedske armade in postal poveljnik švedskih prostovoljcev, pokopan z velikimi častmi v domači zemlji. Dyrsen je nedavno padel v bitki proti Rusom na finski fronti. "Borba Finske je tudi naša borba," je dejal prestolonaslednik Gustav Adolf, ko je položil venec v imenu svojega očeta in kralja Gustava na grob polkovnika.

Turški tisk okrcal angleške avtoritete

Istanbul, Turčija, 11. marca. — Turški časopisi so ožigosali angleške oblasti zaradi zadrževanja ameriškega blaga na parniku Exhibitor, ki bi ga morale dobiti Turčija. To vključuje železo, pločevino in drugi material, ki ga Turčija nujno potrebuje. Turčija, ki je sklenila pakt vzajemne vojaške pomoči z Anglijo, je apelirala na angleškega poslanika v Ankari, naj pospeši poravnavo zadeve.

WELLES, ROOSEVELTOV ODPOSLANEC, V LONDONU

Pričetek razgovorov z angleškimi državni

AMERIŠKA POLITIKA POJASNJENA

London, 11. marca. — Sumner Welles, ameriški državni podtajnik in Rooseveltov odposlanec, je včeraj dopel v letalom iz Pariza v London. Letalo mu je preskrbelo francoska vlada. Na letališču so ga pozdravili ameriški poslanik Joseph P. Kennedy in predstavniki Chamberlainove vlade. Letalo, v katerem se je vozil iz Pariza v London, so spremljali trije francoski bombniki in eno angleško bojno letalo. Polet je trajal poldrugo uro.

Po uradnem sprejemu na letališču se je Welles odpeljal v hotel Dorchester, kjer stanuje lord Halifax, angleški zunanji minister. Konferenca med njima je trajala eno uro. Welles je bil sprejet prijazno, daval vodilni angleški krogi ne verjamejo v uspeh njegove misli. Danes bo pričel zbirati podatke glede možnosti ustavitve sovražnosti. On je že ugotovil, da sta Francija in Velika Britanija za končanje vojne, toda na podlagi svojih pogojev. Eden teh je, da mora biti nacijski režim v Nemčiji uničen.

Danes bo Welles obiskal premijera Chamberlaina, člana kabineta in morda tudi kralja Jurija. Naznanjeno je bilo, da bo konferiral tudi z voditelji opozicije, ki jo tvorijo laboriti in liberalci. V Londonu se bo mudil tri dni, nakar se bo vrnil v Pariz in od tam odpotoval v Rim, kjer bo ponovno konferiral z Mussolinijem in drugimi italijanskimi voditelji. V Rimu se zdaj nahaja Hitlerjev zunanji minister Joachim von Ribbentrop.

Na konferenci s francoskim finančnim ministrom Reynaudom v Parizu je Welles orisal ameriško ekonomsko in zunanjo politiko. Baza, na kateri sloni ta politika, so trdni mednarodni ekonomski odnosi in mir med vsemi narodi. Vsaka država naj bi imela dostop do prirodnega bogastva in virov materiala, ki ga potrebuje. Če se bo to zgodilo, tedaj bodo odpravljene vzroki, ki izzivajo trenje in konflikte med državami. Reynaud je po konferenci izjavil, da je informiral premijera Dailiera o detaljih razgovorov z Wellesom.

Kanada uposlila nemške državljane v gozdovih

Kananaskis, Alberta, Kanada, 11. marca. — Kanada, kakor ostali deli britskega imperija, je rešila problem nemških državljanov z zaposlitvijo v gozdovih. Ona vzdržuje dve internacijski taborišči za sovražne tučce. Eno se nahaja v vzhodni Skalnatega gorovja zapadno od Calgaryja in obdaja ga ograja iz bodajočih žic. Interniranci čistijo gozdove in grade ceste pod vojaško stražo.

Ameriška letala se bodo izognila Bermudi

Washington, D. C., 11. marca. — Letalska družba Pan-American Airways je naznanila, da se njena letala ne bodo več ustavljala na Bermudi, angleškem otoku, v svojih poletih v Evropo. Akcija je posledica preiskave pregledovanja ameriške pošte po angleških avtoritetah, ki je izzvala protest.

Skupina kitajskih mornarjev nakrova parnika na reki Jangtse.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LESTVINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravna družba (izven Chicago) in Kanada
\$5.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago
in Clairo \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta; na inozemstvo
\$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Clairo \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cena glasilov po dogovoru. Rokopisni dopisi in nesposredni
sklepi ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (štiri, po-
vesti, drame, pesmi, itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slovenski
jezični obliki.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-58 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Demokratije v defenzivi

Republikanci so že zmašili nekakšen program za letošnjo volilno bitko, o programu demokratske stranke ni pa še nič slišati. Kadar zdaj govorimo o demokraciji in demokratski stranki in Združenih državah, mislimo novo-dealerje, kajti nazadnjaški demokratije niso nič bolj od republikancev.

Ce bodo demokratije zmašili kaj novega, še ni znano, dvoma pa ni, da bodo v večjem delu svojega programa branili novi deal, kolikor se tiče notranje politike. Republikanska platforma bo v glavnem kritika novega deala, njihov program bo pa republikanski "novi deal" — ki bo seveda "veliko bolj" — kolikor ne bodo zahtevali povratka na Harding-Coolidge-Hooverovo "prosperiteto".

Volilna kampanja bo na obeh straneh v veliki meri golo demagogiranje, kar je delavcem lahko že znano iz prejšnjih izkušenj. Republikanci bodo demagogirali z brezposelnostjo, ki bo njihova glavna "trumpkarta"; saj že meseca slišimo: "Deset milijonov brezposelnih, deset milijonov brezposelnih!" — kakor da Roosevelt ne bi rad videl vseh delavcev upošlelih, in kakor da ni res, da so demokratije pododovali 15 milijonov brezposelnih ljudi od republikanskega režima!

Dejstvo je, da je danes okrog 10 milijonov delavcev — morda milijon več ali manj — brezposelnih. Kdo je odgovoren za te brezposelnosti milijone? Republikanski politiki so prav toliko odgovorni kolikor so novodealski demokratije! Veliki business (kapitalisti) je v veliki meri odgovoren, deloma so pa odgovorni tudi delavci, ki se nočejo zediniti in stoprocentno organizirati z namenom, da bi s politično akcijsko prevzeli republiko v svoje roke! Stari deal je s svojo burbonsko taktiko vlečenja nazaj proti v času in razmer prav toliko odgovoren kolikor je novi deal s svojo taktiko cinaanja, mencanja, popuščanja in ustrezanja vsem, da bosta "volk sit in koza cela".

Niti ortodoksni republikanci in ne novodealski demokratije ne bodo priznali tega, pač pa bodo demagogirali; drug drugemu bodo očitali pol resnice, vse drugo bo pa prazna pena in pesek v oči onim, ki bodo hoteli verjeti.

Med zahtevami republikancev k povratku v "stare dobre čase" je tudi zlati standard dolarske valute. Zlati standard je ljubljeneček vseh reakcionarjev, posebno bankirjev. Novodealski demokratije bodo zdaj prisiljeni, češče noče, pobijati zlati standard in zagovarjati sedanji sistem. Kako bodo ta sistem zagovarjali, da jih bodo preprosti volilci razumeli?

Sedanji denarni sistem Združenih držav, ki ga je Roosevelt uvedel leta 1933, ko je odpravil zlati standard, ni noben idealni sistem in če ga zagovarjamo, pridemo v zadrego. Prav za prav ga je težko razložiti, ker ni ne tiče ne miš, in najbližja definicija bi bila, da je nekakšen "upravljanje denarni sistem" (managed money system), ki se izpreminja po potrebi.

Eno je gotovo: demokraciji denarni sistem to ni. Zlata valuta je dobra za kreditorje ali upnike, zato je idealen denar za bankirje in vse one, ki žive od obresti. Vrednost zlata je stalna, ker naturnega zlata ne bo nikdar toliko, da bi ga bilo preveč in bi se scenilo. Ampak kreditorjev je primeroma jako malo — ljudje so v ogromni večini dolžniki, katerim zlate valute vedno primanjkuje. Rooseveltov upravljanje sistem je pa hotel to razmerje med upniki in dolžniki nekoliko izenačiti, toda storjenega je bilo le pol koraka: uprava denarstva je še vedno ostala v privatnih rokah! Rezervne banke, privatne institucije, upravljajo obtoč in vrednost dolarja.

Torej kako bodo novodealski demokratije zagovarjali svoj denarni sistem, ki ni ne tiče ne miš? Uspešno pobijanje skopega zlatega standarda se more vrstiti le s sistemom, ki je vsakozid demokraciji, ki je direktno pod kontrolo ljudstva.

Mnogo drugih stvari je še, ki jih bodo morali novodealski demokratije letos braniti pred burbonsko-republikanskimi demagogi in šarlatani, nesreča pa je, prav za prav tragikomedija, ker tudi novodealski demokratije nimajo ničesar konkretnega, pristnega in zdravega za razvoj ekonomske demokracije v Ameriki, brez katere ni resitve vedno večje gospodarske in socialne krize. In ker nimajo ničesar takega, bodo novodealski demokratije "pobijali" burbonsko demagogijo z lastno demagogijo.

Glasovi iz nasebin

Iz Minnesote

McKinley, Minn. — Najprvo, ko dobim Prosveto, pogledam, če je kaj novic iz železnega kroga in seveda jih najprvo tudi prečitam. Prečitam tudi vsak dopis našega znanega poročevalca Matije Pogorelca, ki nam opisuje novice iz Dulutha. Zelim mu, da bi še dolgo živel med nami.

V Prosveti z dne 29. febr. je gospod urednik poročal v mojem dopisu, da imamo zelo hudo zimo v Minnesoti, kar pa ni res. Letos je v Minnesoti zelo lepa zima in snega ni dosti. Ljudje že dolgo let ne pomnijo tako lepe zime kakor je letošnja. (Za tisti odstavek o "hudi zimi" ni odgovoren ne urednik ne dopisnica — urednik ga je le priobčil, kot ga je prejel; toda kako je prišlo do tega, naj ostane skrivnost. — Ured.)

Vidim, da so se začele ženske precej oglašati z dopisi v Prosveti. Jaz jih zelo rada čitam, posebno ako katera poroča o potovanju v stari kraj.

Naše društvene seje so še prilično obiskane, lahko bi bile pa še bolj, in to posebno sedaj, ko imamo na vsaki seji žrebanje imen; in če je dotični član ali članica navzoča, katere ime je potegneno, dobi dolar iz društvene blagajne. Do sedaj sta bili potegnjeni dve imeni, januarja in februarja, ker pa tista članica nista bila navzoča, sta šla dolarja nazaj v blagajno. Prosim vse člane in članice društva 175 SNPJ, da se gotovo udeležita prihodnje seje 17. marca. Imamo vedno kaj važnega za društvo in enotno.

Agnas Šliakar, 175.

Nekaj spominov

Indiana Hospital, Pa. — Ko si tukaj v bolnišnici ravnam krivo puko, katero mi je kamen premaknil iz reda, imam dovolj časa, da premišljam o tem in onem. Skozi okno gledam v mrzlo zimsko naravo, pokrito z debelim snegom. Na levo vidim veliko šolako poslopje, Indiana College, na desno pa operacijsko sobo. Misli mi blodijo nazaj v stare čase.

Bilo je pred 30 leti, ko sem zadnjič prekorčnil brv preko potoka Gabrince v spremstvu Miceke. Na križpotju ob stezi, ki vodi iz vasi Bukovšek, je stalo veliko leseno znamenje na mahovitem prostoru. Na križu je visel gol Kristus z veliko trnjevo krono na glavi. Tu avsa se z Micko ustavila. Govorila nisva veliko. Stala sva približno meter narazen. Med tem se je znočilo popolnoma in nebo je začelo v polni krasoti prelestnih tujih; milijone lučk je zatrepetalo v zračnih višavah.

V nama je zavladalo ono mlado življenje, ki se ponavlja od roda do roda: življenje mladosti, pesem komaj slišanega šepetanja, pesem slavev, pesem jekov in vzdihov, ki nastajajo v spomladanskih krasnih nočeh... Moje spremljevalke je bilo nekoliko sram. Po dolgem času me vsa zardela in s sklonjeno glavjo vpraša, če bom šel res v Ameriko. Odgovoril sem netočno, ker to tajnost je bilo treba držati zase, da bi ti ob odhodu ne škodovalo.

Nad temnim, ravnim poljem so odmevali zamolkli glasovi pesmi vaskih fantov. V zvoniku cerkve patriarhov je ura odbila 11. Zdrnila sva se, se poslovila in pospešila korake vsak v svojo stran; kakor da bi šele sedaj izvedela iz zvonika, da noč ima svojo moč. Prihodnjo zimo sem za vedno zapustil svojo rojstno vas in šel v Ameriko. Miceke nisem več videl, toda pozneje sem slišal, da je šla tudi ona po svetu.

Po nekaj letih v Ameriki sem se seznanil z drugo Miceko. Večkrat sva se videla, srečala in plesala, toda le v določeni razdalji drug od drugega, kot je bilo to v navadi pred 30 leti. Miceka je bila lepo dekle, toda kako njej odkriti ljubezen? Prilike za to niso bile tako ugodne kakor so danes. V tistih časih smo se zbirali skupaj največ na kristjanih in godovanjih, katerih je bilo dovolj. In če je bilo včasih tre-

ba hoditi dve uri daleč ali tudi več, nas to ni držalo nazaj. Zabavali smo se skupaj stari in mladi. Godbo smo imeli eno in plesali enake pleske. Nikdar nisimo rekli, kot se danes sliši med mladino: "I do not associate with these old people."

Tako je bilo pred 30 leti. Ko sem šel ob sobotah pogledat Micko bolj ob pozni uri, sva ostala sama v kuhinji. Sedela sva vsak na svojem koncu mize in govorila o tedenskih doživljajih, o delu in kje se bo vršila prihodnja kristjani ali kake druge vrste zabava. Ako si začel govoriti o ljubezni, te je začela zmerjati velika stenska ura, ki je monotonno odbijala in ponavljala: "Take your time, take your time!"

Ce pogledamo današnjo mladino, je vsa drugačna. Ima bolj kratke roke, ki delujejo v bližini. Fant pride po dekle, ki ga že nestropno čaka. Posadi jo v avtomobil in odpelje v hitrih 50 in več milj na uro. Gleda in je le težko spoznati, če to gonilno silo vodi eden ali sta dvojčka. Pripeljeta se, kamor sta namenjena. Tam zbežita po vzpenjači v sobo, katero sta si najela. Tam se vržeta na divan in ni jima treba vprašati, kje bo prihodnja zabava. Na lepo urejeni mizi pa stoji električna ura, ki enakomerno ponavlja: "Do hurry, do hurry!"

F. O., 290.

Iz metropole

Cleveland. — Kot je bilo že poročano, je pri italijanski fari sv. Odršenika cela revolucija. Kot sem slišal, to cerkev sedaj straži šest policajev podnevi in šest ponoči. Tako so mi povedali in to verjamem; o tem se bom še danes na lastne oči prepričal. Vem, da nad faro še danes visi strašna prepoved ali interdikt, to se pravi, da so v tem času vse duše frdamane, dokler se uporniki ponižno ne podajo škofu. Strašno! Menda so frdamane tudi naše duše, ker smo tako blizu te moreše ali malikovalnice. Bog nas obvaruj take nesreče! Saj smo delavci pod kapitalizmom že itak tako nesrečni, dasi po lastni krivdi.

Naj pripomnim k temu še to, da sem bil zadnjič, ko sem hodil po italijanski nasebini za našimi naročniki, toliko srečen, da sem imel čast spoznati tisto italijansko staro mamo, ki je v cerkveni revoluciji tako vztrajno zvonila z dvema zvoncema, da so vsi reverendi in vitezi sv. Martina in Kolumba pa tudi policija skoraj do kraja oglušili. Ta mamka je zelo ponosna na ta svoj čin, ker je bila namalana v več cajntengah, tudi v ameriških. Ta mamka ni lepa ne mlada; je bolj podobna Kalabrežinji. No, zvonila pa je kot bi bila obsedena od samega hudiča — še bolj kot zadnja ribenška coprnica, ki so jo mučili in ubili.

Dragi moji čitatelji! Ali se še spominjate približno enake revolucije pred 31 leti, ki se je zgodila pri slovenski fari sv. Vida v Clevelandu? V tisti revoluciji je bil glavni poveljnik Tone Grdina. Pod njegovo direkcijsko zabilo vsa okna tiste cerkve, tako da je bil sv. Vid zaprt v temnici. Potem so rekli, da so mu miši ogolodale nos in tudi nekaj brade — menda je dišal po slanini. Sreča, da je bil iz lesa.

Ta Tone Grdina je danes bančni predsednik. Zadnjič je pa imel na clevelandskem sodišču nič častno afero in smolo, ki je za katoliškega prvaka obžalovanja vredna. Kdor jamo kopje drugemu, v tem primeru brezvercem SNPJ, sam najraje vanjo pada, kot pravi pregovor. In v to jamo je padel Grdina, kakor tudi dr. Seliskar, dva podpredsednika banke, tako tudi neki Jakšič in odbor nove cerkve sv. Vida, ki izkorišča tisto slovensko podporo organizacijo. Pa tudi tisti Primož K. je spadal v to skupino naših "narodnih" in cerkvenih voditeljev.

Anton Jankovich, 147.

Aktivnosti Slovenskega doma Pittsburgh, Pa. — Bom malo opisal delovanje Slovenskega doma. Pred leti smo imeli neko razpravo radi nekega rojaka, ka-

Lee Jačing, kitajska letalka, ki je prišla v Ameriko, da pomaga v kampanji zbiranja prispevkov v sklad za obrambo Kitajke.

teremu se je očitalo, da je v službi Pittsburgh Coal Co. kot ova-duh delavstva. Ljudstvo je bilo zelo razburjeno in ni prišlo do pravega zaključka. Potem ni direktorij Slovenskega doma pustil nobeni organizaciji grupi nobenih priredb. Vse je bilo — rdeče. Takratni odbor ni poznal načel Slovenskega doma in delal je pod trdo peto politične mestne uprave in njenih pristašev.

Danes je pri Slovenskem domu seveda drugače. Danes so v direktoriju zastopane vse organizacije, ki imajo posojilo pri domu. Imajo tudi pravico do zastopnikov in ti zastopniki imajo polno moč, da ukrepajo o vsem, kar se tiče Slovenskega doma, ki zdaj v resnici služi vsemu članstvu in precej dobro napreduje. Sedaj smo izboljšali spodnje prostore, to je pivnico.

V zvezi s tem priredi pevsko društvo Prešeren in članstvo doma domačo veselico dne 25. marca zvečer (mogoče mislite 23. marca, v soboto — Ured.). Slovenski dom ima dve pevski društvi, mladeža Prešerna in starejšega Prešerna. Dom je tudi naklonjen borbi za izboljšanje človeškega obstoja in vsem organizacijam enako v zvezi z njih prireditvami. Ravno tako imajo tudi vse skupine enake pravice pri domu. Pokazalo se je že mnogokrat, da v skupnosti je moč. Med direktorijem doma in društvenimi zastopniki vlada najlepša sloga, kar je že tudi rodilo uspeh, na katerega smo lahko ponosni.

Torej ne pozabite na našo prihodnjo zabavo 25. (23.?) marca in si oglejte spodnje prostore. Vem, da bodo vsakemu ugajali. Odbor bo skrbel, da bo vsaj večino zadovoljil. Mladi Prešeren pa se pripravila na svojo spomladansko priredbo, na kateri nas bo razveselil z zanimivo opereto. Prirejena bo enkrat v aprilu. Pripravite se, ker je zanimiva.

Joseph Hrvatini, 118.

Iz mladih let

Carlinville, Ill. — Ko sem bil star 10 let, sem šel služiti za pastirja na visoki hrib na Vojškem nad Idrijo. Do mojega očeta je prišel kmet in ga vprašal, če me da za pastirja. Oče me je vprašal, če hočem iti. Ker je bila doma velika revščina, sem rad pri-volil. Pri kmetu mi ni bilo treba biti lačen, dasi nisem zaslužil veliko. Pogodili smo se za vse leto za dva goldinarja in pol in pa nekaj domače obleke in par čevljev. To je bilo leto 1877.

Tisti kmet je bil precej skopuški. Ko sem imel strgan klobuk in ga vprašam, da bi mi kupil novega, je odgovoril, da za klobuk se nismo pogodili. Seveda sem bil žalosten, ali si nisem mogel pomagati. Tudi v zimskem času sem imel vedno dosti dela, podnevi pri živini v hlevu, zvečer sem pa moral predicati svetiti s trakami. Ženske so vedno kričale, naj otnem, da se bo kaj videlo, meni so pa oči skupaj šle. Treba je bilo svetiti do 9. ali 10. zvečer.

V postnem času je bilo treba h kristjanskemu nauku eno uro daleč. Tisti župnik je bil zelo oster z otroci. Vsakdo je moral znati ves katekizem, da je dobil listek za velikonočno spoved; tih listkov je nekaj dobilo, nekaj pa tudi ne. Med slednjimi:

Kakšna je Rusija?

Norman Thomas in Joel Seidman

VOLITVE IN DRŽAVA—20

Leta 1918 je boljševiška revolucija postavila geslo: "Vsa moč Sovjetom" — svetovnem delavskih, vojaških in kmetijskih zastopnikov. Danes sovjetska ustava daje vso legislativno moč vrhovnemu sovetu, kateri pa je le malo več kakor prižnica za resnične vladarje Rusije in le pečat za njih akcije.

Ustava določa sovjete za mesta in vasi, za distrikte in province, za avtonomske republike in USSR, vsak sovjet pa izvaja določeno moč avtoriteto. Vrhovni sovjet USSR, ki ima izključno legislativno pravico za vso državo, stoji iz dveh zbornic: iz sovjeta Unije in sovjeta narodnosti. Na skupni seji obeh zbornic izvoljen prezidij, ki sestoji iz predsednika, podpredsednikov, tajnika in 24 članov. Med zasedanji vrhovnega sovjeta izvaja prezidij veliko moč in je za svoje aktivnosti odgovoren vrhovnemu sovetu (kongresu). Najvišja eksekutivna in izvršna oblast države je svet ljudskih komisarjev.

To je formalni sestav vlade. Nekega dne bo mogoče v te organe prišlo življenje in bodo funkcionirali kot vodilni organi vlade. Pravo moč sedaj ne izvajajo sovjeti, marveč komunistična stranka, kar pomeni, da jo izvaja Stalin in njegovi intimni kolegi. Okrog tri četrtine vseh delegatov na vseunjskih sovjetskih kongresih navadno tvorijo člani stranke, vsi podvrženi njeni strogi disciplini; tudi ostali so izvoljeni radi njih lojalnosti do stranke in njenega vodstva. Zadnje čase je strankina moč sicer pričela padati, toda se na drugi strani ni zvišala moč sovjetov. Kar se je zgodilo, je le to, da se je moč še bolj koncentrirala v rokah Stalina in njegovega ožjega kroga.

V sovjetih, posebno v višjih, je skoraj nemogoče zaslediti kakšne kontroverze, debate, opozicije ali nasprotnega glasu pri kakršnemkoli vprašanju. Vsa poročila do danes govore o soglasnih zaključkih v vrhovnem sovetu (kongresu). Člani res sugerirajo amandmante, toda le v svrhu boljše razjasnitve morebitnih nejasnosti. Se celo pakt z Nemčijo od avgusta 1939, ki popolnoma zaobara sovjetsko politiko v kritični svetovni dobi, je bil odobren soglasno, brez vsake opozicije in niti ni nihče stavljal kakšnega vprašanja.

Prav tako je bilo tudi pod starim sovjetskim kongresom in centralno eksekutivno. Delegacije so le poslušale poročila, aplavdirali a pravilno mero navdušenja in soglasno odobrili osnutke, katere je bila že prej pripravila prava vlada. Na ta način je bila odobrena tudi sedanja ustava. Prav tako bo vrhovni sovjet regularno soglasno izvolil prezidij, kateri bo določen vnaprej, in soglasno bo potrdil tudi vse, kar se bo zgodilo, ko bo vrhovni sovjet (kongres) na političnih. Naj ima besedo Stalin: "Nobeno važno politično in organizacijsko vprašanje ni nikdar rešeno v naših sovjetih ali masnih organizacijah brez strankinih direktiv." In dasi tudi poslanci izvajajo malo ali pa nič legislativne moči, lahko vseeno vrše važno nalogo kot odposlanci med navadnimi državljani in vlado.

V zadnjih letih carizma duma na primer ni bila parlament v pravem pomenu besede, marveč je imela le posvetovalno besedo. Vendar pa so njeni člani zastopali razne stranke, so imeli svobodno debate in so bili imuni pred aretacijo. Nič takega ne obstoji v vrhovnem sovetu pod Stalinom. V dumi so bile zastopane celo revolucionarne stranke, vključni boljševiki, in te stranke so posebno v prvo in drugo dumo izvolile veliko število svojih poslancev.

Volitve v Sovjetski uniji so farsa, kakor so farsa v Nemčiji in Italiji. Pod novo ustavo je bila res uvedena splošna, direktna in tajna volilna pravica, toda te reforme so majhnega pomena, ker ni nobene pravice do organiziranja opozicije ali celo protivnega mnenja. Pri prvih volitvah pod novo ustavo, ki so se vršile oktobra 1937, je bil skoraj v vseh volilnih okrožjih razen par le po eden samcat kandidat. Meseca marca 1936 je v intervjuju Stalin rekel Royu Howardu, da pričakuje intenzivnega volilnega boja glede osebnih kvalifikacij kandidatov, toda še do tega ni prišlo. Sleherni kandidat je spadal k tako zvanemu "Stalinovemu bloku stranke in nestrankinih boljševikov." V prid tem kandidatom se je lahko govorilo, ne pa proti njim. Kdorkoli bi nasprotno teli listi, bi bil avtomatično smatran kot izdajalec in sovražnik ljudstva in tudi bil deležen takega postopanja. Neudeležba volitev je bila smatrana kot nevarna stvar.

Popolnoma slične so bile tudi volitve v sovjetskih avtonomnih republikah, ki so se vršile junija 1938. Resnica je, da so si vse volitve podobne v Sovjetski uniji, pa bile vladne, strankine, strokovnih unij ali kjerkoli. Ne-

(Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 12. marca 1920)

Domače vesti. Nova deputacija JRZ je obiskala Washington, to pot državni departement v zadevi primorskih Jugoslovancev.

Delavske vesti. Rudarska unija v Kansasu se je izrekla za boj na politični fronti.

Iz inozemstva. Vlada nemške republike je prepovedala himno "Deutschland Ueber Alles".

Sovjetska Rusija. Sovjetska vlada je zagrozila, da ne bo mirno gledala razbojnih Poljakov, ki napadajo postojanke v Ukrajini.

Math Mrak, 362.

Proti spremembi Prosvetnih smernic

Johnstown, Pa. — Ni še dolgo, ko se je stalinovski list Naprež preselil iz Pittsburgha v Cleveland. Pittsburgh se je globoko oddahnil, nasprotno se pa v Clevelandu že čutijo posledice te preselitve.

Na sejo gl. odbora SNPJ je prišlo pismo iz Clevelanda, v katerem se priporoča, naj uredništvo Prosvete spremeni svoje stališče glede konflikta med Finsko in Rusijo, češ da so poročila glede tega v Prosveti preveč pristranska. Pismo je sicer poslal zastopnik Prosvete, ki ni naprežev, toda vzroke zato je najbrže dobil pri stalinovcih. V pismu namreč navaja, da se naročniki Prosvete pritožujejo čez pisanje v Prosveti. Kdo so ti naročniki? Na sumu imam stalinovce, ki čitajo Napreža. Ako sem v zmoti, je še slabše za nas, kajti ti protesti so dokaz naše (slovenske) nerazsodnosti in nezavednosti. In mi se tako radi postavimo nad druge narodnosti z našo naprednostjo!

Vsako, ki čita angleške liste ali posluša novice po radiu, bo potrdil, da je Prosveta poročala to, kar so poročali drugi v dnevnih novicah — izvzeto je seveda stalinovsko časopisje. Zakaj se potem pritiska na uredništvo Prosvete, naj spremeni svoje

(Dalje na 2. strani.)

—

KNUT
HAMSUNPoslovenil
FRAN ALBRECHT

PRVO POGlavJE

To je bilo tedaj, ko sem pohajkoval in stradal po Kristijaniji, tem čudnem mestu, ki ga ne ostavi nihče, preden ga ni zaznamovalo —

Ležal sem bde v svoji podstrešnici in poslušal, ko je pod mano bila ura šest; precej dan je že bilo in ljudje so jeli tekati po stopnicah gor in dol. Spodaj pri durih, kjer je bila izba tapcirana s starimi številkami "Jutranjega lista," sem lahko razločno prečital razglas svetilniškega nadzornika in pa debelo tiskano oznanilo svežega kruha pri peku Fabijanu Olsenu.

Ko sem odprl oči, sem že po svoji stari šegi začel razmišljati, ali imam danes kaj takega, nad čimer bi se lahko veselil. Šlo mi je precej trdo zadnji čas; moja imovina je kos za kosom romala k "stricu", bil sem nervozen in nestrpen; parkrat sem moral radi omedlevice, ki me je obšla, ostati po ves dan v postelji. Katerikrat, če mi je bila sreča mila, sem dobil od kakega časopisa pet kron honorarja za podlistek.

Čezdalje bolj se je dani in že sem jel prebirati oglase doli pri vratih; razločil sem celo medle, režeče se črke "perilo za mrličce oddaja perica Andersen, v veži na desno." S tem sem se ukvarjal dolgo časa, spodaj sem slisal biti uro osem, preden sem vstal in se oblekel.

Potem sem odprl okno in se razgledal ven. Od tu, kjer sem stal, sem videl vrh za perilo in odprto polje; daleč zunaj je ležal kup gramoza kovačnice, ki je pogorela in ki ga je pospravljalo nekaj delavcev. Z lehtmi sem se podprl na okno in se zastrmel v zrak: To bo po vsi priliki lep dan danes, napočila je jesen, ta nežna hladna letna doba, ko vse menja svojo barvo in nato pogine. Ropot, ki se je bil na ulici že pričel, me je vabil na prosto; ta prazna izba, ki so se ji ob vsakem koraku, ki sem ga napravil, tla upogibala, je bila vsa kot nepriljudna rakev; nobene peč, vrata brez prave ključavnice; ponoči sem navadno obdržal nogavice na nogah, da so mi bile jutraj nekoliko bolj suhe. Edino, kar me je navdajalo z veseljem, je bil majhen, rdeč gugalnik, na katerem sem posedeval zvečer in sanjari in mislil vsakovrstne reči. Če je zavel oster veter in so bile spodnje duri odprte, so prihajali skozi tla in stene vsakovrstni čudno ječeči glasovi in "Jutranji" list doli pri vratih se je raztrgal v dolžini cele roke.

Vstal sem in pričel brskati po culici, ki je ležala zadaj v kotu tik postelje, če ne bi nemara našel kaj za zajtrk; a zaman; nato sem šel spet k oknu.

Sam bog vedi, sem premišljal, se mi res ne bo nikoli več posrečilo, da bi našel kak opravke. Ta množica odklanjajočih odgovorov, to polovično obljubljanje, ta odkriti ne, te gojene in goljufane nade, novi poskusi, ki so se vsakokrat razblinili v nič: vse to je uničilo moj pogum. Na koncu vsega sem se potezal za mesto blagajniškega sluga, a sem prišel prepozno in razen tega nisem mogel nikjer dobiti petdesetih kron kavcije. Zmrlom se je pojavila kakšna ovira. Tudi pri gasilcih sem se bil že javil. Stali smo, okroglo petdeset mož, v predsobi in napačili svoje prsi, da bi delali vtis velike moči in poguma. Pooblaščenec gasilcev je hodil okoli in jih ogledoval, ki so se potezali za službo, obtpaval jim roke ter jih vpraševal po tem in onem, mimo mene je kar šel; samo z glavo je zmajal in rekel, da radi očal ne morem priti v poštev. Šel sem še enkrat tja, brez očal, in sem stal tam z namrš-

nimi obrvmi in sem izogrl svoj pogled kot nož, možpa je šel mimo mene in se smehljaj spet me je bil spoznal! Najhuje je bilo, da je bila moja obleka čezdalje bolj slaba, da sem se jedva še kot človek dostojne znanosti mogel potozati za kakšno službo.

Kako pravilno in gladko je šlo z mano neprestano navzdol! Nazadnje sem bil brez vseh mogočih stvari; še glavnika nisem več imel ali kakšne knjige, ki bi jo čital, kadar mi je bilo vse preveč tožno. Vse poletje sem redno zahajal na pokopališča ali v grajski park, kjer sem potem posedal in pisaril članke za časnike, kolono za kolono, o najraznovrstnejših stvareh, čudaške domisele, kaprice, iznajdbe svoje nemirne lobanje; v svoji brezupnosti sem si čisto izbral najbolj čudne snovi, s katerimi sem se dolgo trajal in ki nazadnje še niso bile sprejete. Ako sem dovršil en članek, sem koj pričel drugega, urednikov "ne" me je le redkokdaj poparil; venomer sem si ponavljal, da se enkrat vendar mora posrečiti! In resnično, včas, ako se mi je kaj posrečilo, mi je delo enega samega popoldneva prineslo pet kron.

Spet sem se oddaljil od okna, stopil k umivalniku, in si naškropil nekaj vode na lica kolena, da so počrnela in bila videti novejša. Ko sem opravil to, sem kakor navadno vtaknil papir in svinčnik v žep in šel ven. Tih sem se splazil po stopnicah, da bi ne vzbudil pozornosti svoje gospodinje; že pred nekaj dnevi bi bil moral plačati stanarino, a nisem imel s čim.

Ura je bila devet. Zrak so polnili ropot voz in razni glasovi, ogromni jutranji zbor, v katerem so se mešali keraki pešcev in pokanje fi-jakarskih bičev. Ta ropotajoči dirinčaji me je takoj vzbudil. Bodo in pričel sem se spet čutiti bolj zadovoljnega. Nič mi ni bilo bolj tuje, kot da bi se hotel samo izprehajati v svojem zraku. Kaj je bilo treba mojim pljučam zrak? Bil sem krepak kakor orjak in s svojimi pleči bi utegnil zadržati zvrhan voz. Nežno, čudno razpoloženje, čuvstvo radostnega brezskrbja se me je bilo polastilo. Prišel sem opazovati ljudi, ki sem jih srečaval; ujel sem kak pogled, ki je pal name iz mimosoidne konjake cestne železnice; vsaki malenkosti sem se dal vplivati, vsem malim slučajnostim, ki so križale mojo pot in izginjale.

Da bi človek ob takšnem krasnem dnevu imel vsaj grizljaj hrane! Vtis jasnega jutra me je obvladal, obstal sem čisto neugnano vesel in pričel sem od same radosti brez vsakega povoda tiho prepevati. Pred mesarjevo stojnico je stala ženska s košaro v roki in je špekulirala na klobasice za obed; ko sem šel mimo, se je ozrla vame. Imela je samo še en sprednji zob. Nervozno in sila dovteta, kot sem bil postal v zadnjih dneh, je napravil obraz ženske takoj zopern vtis name; dolgi, rumeni zob je bil videti kakor majhen prst, ki je molel iz čeljusti, in iz pogleda, s katerim se je ozrla vame, so gledale same klobasice. Takoj sem izgubil ves tek in postalo mi je slabo. Ko sem dospel k bazarju, sem stopil k vodnjaku in popil malo vode; pogledal sem kvišku — na Rešnem stolpu je bila ura deset.

Stopal sem dalje po cestah in se potikal brezskrbno okoli, obstal na vogalu, ne da bi bilo treba, se okrenil stran in šel v stransko ulico, ne da bi imel tam kako opravilo — dal sem se brezskrbno gnati skozi to vedro jutro in sem se brez skrbi pozibaval sem in tja sredi teh srečnih ljudi; vduh je bil lehak in čist in moje duše ni težila ni senca.

(Dalje prihodnjic)

Zemlja in komet

Carl Ewald

Tam v vsemirju je potovala zemlja po svoji poti kakor že mnogo, mnogo let pred tem in še danes tako potuje. Vrtela se je okrog sonca venomer okrog. Komu drugemu bi se že zdavnaj zvrtele v glavi, toda zemlji se ni zvrtele, bila je že vajena, kajti to potovanje je trajalo dolgo časa. Trajalo je vse leto, in ko je prišla do konca, je začela od kraja. Kakor da bi hotela, da se ji močno zvrsti v glavi, se je ves ta čas vrtela okrog samega sebe, kakor ščene, ki lovi svoj rep. Tako vrtenje pa je trajalo le po en dan, kajti zemlja je hotela, da bi ji sonce sijalo enako na vse njene strani. Na oni strani namreč, ki je od sonca obrnjena, vlada temna noč. Če bi se zemlja ves čas obračala z Evropo in Afriko proti soncu, ubogi Američani ne bi nikoli zlezli iz postelje.

Mesec bi lahko skrbel sam zase, saj ne bi imel drugega dela kot zemlja: vrteti se okrog samega sebe, poleg tega pa še okrog zemlje, kakor zemlja okrog sonca. Bil je mnogo manjši od zemlje in nič posebnega ni

bilo na njem, kar bi bilo vredno besede. Ostale zvezde so bile od njiju silno oddaljene, niso se torej mogle pogovarjati med seboj. Enkrat v mesecu je bil mesec poln. Takrat se je rešal po vsej okroglini svojega lica in s tem spravil zemljo v jezo.

"Glej, kako sveti piškavi trabant," je govorila zemlja. "Najbrž si domišlja, da je stalnica."

Mesec pa se je smejal in smejal. Pa ne dolgo. Vsako noč se mu je obraz zategnil tako, da je bil, kakor da bi imel mačka po preokroani noči. Naposled je popolnoma izginil, toda takoj se je spet prikazal, rasel je in rasel, dokler ni bil spet poln.

"Ali si tu?" je vprašala zemlja.

"Seveda sem," je odgovoril mesec.

"Upam, da dobro paziš na uro," je rekla zemlja. "Ko jaz enkrat obkrožim sonce, zapomni si, da moraš trinajstkrat okrog mene. Da se ne zmotijo kole-darji."

"Vrtim se že tako dolgo, da vem, kaj mi je početi, ti godrnjavi, stari planet," je rekel mesec, kajti bil je spet poln, na kar je bil vedno domišljal.

Tudi drugače je mesec zemlji pomagal. Včasih je potegnil, kolikor je le mogel, zemeljska mor-

Rudarska godba na čelu parade v Columbusu, O., ki je bila aranžirana po otvoritvi konvencije rudarske unije UMW.

"Kdo si?" je še enkrat vprašala zemlja.

"Jaz sem le mali komet," je odgovorila tujka. "Pa kdo si ti?"

"Jaz sem vendar zemlja — to boš že vedel!"

"Ne, tega pa ne vem," je rekel komet. "Tuj sem v teh krajih. Tu se nisem še nikoli mudil in tudi nobeni zvezdi nisem predstavljen."

"To je dobro, da si naletel name," je zadovoljno govorila zemlja. "Nimam navade, da se baham, vendar lahko trdim, da sem v vsem vsemirju najbolj nadarjena."

"To je dobro," je rekel komet. "Toda hitro govori. Ne utegnem, da bi se potepal tod."

"Imam zelo prijetno pot," je vladno govorila zemlja. "Spremi me enkrat okrog sonca — da? Nič več ko eno leto traja moja pot. Medtem se lahko pogovoriva."

"Pu," je porogljivo odvrnil komet. "In to praviš, da je pot? Jaz letim z drugačno silo. Požuri se in mi povej, kdo in kaj ste vi tu."

"Bom, le to te prosim, pazi, da se še vame ne zaletiš," je rekla zemlja.

Tuja zvezda se je zasmejala, da se je njen rep razdelil na tri dele.

"Bojiš se, da ti ene ne prisolim čez planet? Pomiri se. Pri trčenju s teboj bi se razletel na tisoč kosov, ker sem redek in zračen."

"Aha, ti si tako ognjen?" se začudi zemlja. "Tudi jaz sem bila nekoč takšna."

"Temu bo že dolgo," je nezaupljivo rekel komet. "Mislim, da imaš na tečaju veliko ledeno kapo."

"Imam. Celu dve. Na vsakem tečaju eno. Mrzla glava in mrzle noge mi ne bodo škodovala. Da je le želoček na toplem."

"Da. Toda kako je kaj z ognjem?" je vprašal komet.

"Tu notri ga imam," je odgovorila zemlja. "Lahko ga vidiš." In takoj je začela bruhati ogenj iz nekaterih največjih ognjenikov, da se je kar kadilo.

"Glej no, glej," se je začudil komet. "Imaš ga res nekaj?"

"Nekaj?" je odgovorila zemlja razžaljeno. "Imam ga poln želoček. Zato sem tako znamenita. Glej... nekdanj sem bila enako redka in zračna kakor ti. Potem sem se začela počasi z največjim trdom zgroščevati. Končno se mi je zgoraj napravila trda skorja; skozi katero lahko spuščam ogenj iz dimnikov svojih ognjenikov."

"Ali ni tista skorja neprijetna?" je vprašal komet.

"Hm," je rekla zemlja. "Sčasoma sem se privadila. Zdaj so na njej ljudje."

"Ljudje? Kaj pa je to?" je vprašal komet.

Obotavlja se je zemlja popraskala na severnem tečaju, sunila ledeno kapo, zrahljala se je nekaj velikih kosov, ki so kot ledene gore splavale v morje.

"No," je končno odgovorila zemlja. "To je prav za prav nekakšen mrček."

"Pfu," je rekel komet. Zemlja je pomolčala, ko da bi premišljevala. Končno je spregovorila.

"Lezejo po meni in ščegetajo me, komaj da ne ponorim. Kakor gre že čas naprej, je tudi ljudi vedno več in več, vedno je huje in huje. Čez in čez me prekopavajo, iščejo premoaga in kovin, ne vem česa vsega jim že ni treba. Polagajo name tračnice, vozijo se s paro po meni, trgajo luknje v največje gore, polagajo mostove čez vode. Trdijo, da so moji gospodarji."

"Mislim, da ni ravno prijetno, če zvezdi ukazuje takle mrček. Ne moreš jih strasti?" je vprašal komet.

"Nekajkrat in na več načinov

sem že poskusila," je odgovorila zemlja. "Iz svojih ognjenikov sem jih obmetavala z ognjem in žarečim kamenjem, pokopala sem jim cela mesta. Često sem povzročila povodnji in na tisoče jih potopila. Kadar so pa že preveč neznosni, se stresem in povzročim potres."

"No," je rekel komet. "Ali to kaj pomaga?"

"Nekoliko odleže," je odgovorila zemlja. "Toda ne za dolgo. Preveč jih je. Takrat bi morala poskrbeti, ko jih je bilo manj in niso bili tako nadležni in prebrisani."

"Kaj takega nisem še nikoli slisal," se je čudil komet. "Ne razumem, kako moreš to strpeti."

"Ne vem, kako naj si pomagam," je rekla zemlja. "Pri njih ničesar več ne opravim. Preiskali so me od severnega do južnega tečaja, niti prostorka nimam več zase. Izračunali so me, izmerili in popisali z vseh koncev in krajev. Že naprej izračunajo, kdaj bo nevihta, burja, potres in tako dalje... Po stenah jim visijo razni stroji, ki jim vse to povedo. Kaj torej naj z njimi počnem?"

"Ne vem," je rekel komet. "Samo to vem, da jaz tega ne bi prenašal."

Porogljivo se je zemlja nasmešnila. "Ti tega ne bi prenesel? Pu," je nadaljevala. "Nikar si ne domišljuj. Bodi prepričan, da so te v tem trenutku, ko skupaj razgovarjava, moji ljudje že opazili. Opazujejo te s svojimi daljnogledi, izračunavajo te, dajejo ti ime in najbolj nadarjeni pišejo o tebi cele knjige. Idiotje se te boje, ker domnevajo, da naznanjaš konec sveta."

"Kdo so idiotje?" je vprašal komet.

Zemlja je porinila svojo ledeno kapo, da je bila polovica Atlantskega oceana polna ledenih gor. Posledica je bila, da gaj tja do Binkošti niso ozeleneli.

"Ni mi všeč, da si me vprašal za to," je rekla zemlja v zadregi.

"Oprostite," je rekel komet. "Mogoče je to rodbinska tajnost?"

"To ne," je rekla zemlja. "Do danes še nisem mogla ugotoviti, kdo prav za prav so idiotje. Vem, da so in da jih je mnogo, vendar pa ne morem ugotoviti, kateri izmed njih je idiot. Ni važno, kaj ljudje govorijo, kajti vsak izmed njih si domišlja, da je pameten, drugi pa so idiotje."

"Najbrže so vsi idiotje," je rekel komet.

Tedaj se je pa zemlja čutila razžaljeno za svoje ljudi. Domišljala se je, da je bila malo preveč zaupljiva do tuje zvezde, katere sploh ni poznala in ki se je na vse zadnje še predstavlila kot zračna, nesolidna oseba.

"Nikakor ne, ljubi komet, nikakor ne," je govorila. "Toda nima smisla, razpravljati o stvarih, katerih ti ne razumeš. Nisem domišljiva, toda ozri se kamor koli po vsemirju, opazil boš, da sem izmed vseh zvezd najzanimivejša. Pogled Venero, ki žari tam gori, pogled Jupitra in Marsa in vse zvezde, ki krožijo okrog sonca kakor jaz. Dobro se me ogled. Nikjer ni meni enake. Ali si opazil moja globoka sveda morja, temne bukovne gozdove in vitke palmovne gaje?"

"Po pravici rečeno, ne vidim niti najmanjšega. Kljub temu imaš nemara prav. Vidim pa, da imaš okrog sebe meglo?"

"Oh, na to sem čisto pozabil," je rekla zemlja. "To je moja atmosfera."

"Koliko nosiš na sebi," je vzkliknil komet. "Skorjo z ljudmi, zdaj pa še atmosfero?"

"Poslušaj me, komet!" je govorila zemlja. "Krožim okrog sonca kakor ostale zvezde, ki

sem ti jih imenovala, pa sem tako rekoč ena izmed najmanjših. Gotovo pa vem, da sem središče vsega sveta..."

"Zmanjkalo ti je besed," se je rogal komet. "Ti da se nikoli ne bahiš. Sedi nekoliko, da se boš lahko bahala dalje."

"Sedem naj!" je ozupnila zemlja. "Če to storim, je z menoj konec. Vse je ležeče na tem, da se neprestano vrtim okrog sonca. Zagotavljam te, da se ne baham. Vendar pa sem najčudovitejša med zvezdami... Že z ozirom na ljudi. Nihče nima česa podobnega... hej, halo! Kaj se godi s teboj? Zdi se mi, da bežiš?"

"Seveda," je rekel komet. "Ostani še trenutek," je prosila zemlja.

"Ne morem," je rekel komet. "Hiteti moram. Imam svojo pot. Pa tudi dolgočasim se s teboj."

"Kdaj se vrneš?" je vprašala zemlja.

Bodete zelo zadovoljni. (Ad.)

Prihodnji
MAJSKI GLAS

bo posvečen 35-LETNICI PROLETAR-CA. Obsegal bo najmanj 84 strani. V njemu bodo spisi naših prejšnjih in novih sotrudnikov, zgodovinski podatki iz našega gibanja, leposlovni in drugi spisi. Dalje slike klubov, ilustracije itd. Izide sredi aprila.

POSAMEZEN IZVOD STANE 25c

Za večja naročila so cene sledeče:

10 iztisov ... \$ 2.40	75 iztisov ... \$15.75
25 iztisov ... 5.75	100 iztisov ... 20.00
50 iztisov ... 11.00	250 iztisov ... 47.50

Naročila naslovite:

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue - Chicago, Ill.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri ansements \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanada \$6.00	Za Ciceo in Chicago je ... \$7.50
1 tednik in ... 4.99	1 tednik in ... 6.30
2 tednika in ... 8.66	2 tednika in ... 5.10
3 tednike in ... 2.40	3 tednike in ... 3.90
4 tednike in ... 1.20	4 tednike in ... 2.70
5 tednikov in ... nič	5 tednikov in ... 1.50

Za Evropo je ... \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz določene družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati določeno vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družstva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilajte k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. družstva št.....

3).....Čl. družstva št.....

4).....Čl. družstva št.....

5).....Čl. družstva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....